

ואתא רבי אליעזר למימר, מובלעות נמי. לדעת רבי אליעזר, אף המביא מן המובלעות צריך לומר, אף על פי שבקיאין הם, כדי שלא תחלוק במקומות השונים במדינת הים. כי עלולה להגרם מכך טעות, באשר לחובת האמירה ממקומות אלו.

רבא מתרין לטעמיה, ומסביר הפוך: דכולי עלמא — שדעת כולם בטעם התקנה היא לפי שאין עדים מצויין לקיימו.

תנא קמא סבר: הני — עירות אלו — כיון דסמוכות הן לארץ ישראל, משום כך מישבח שביחי — מצויים עדי קיום המכירים את החתימות במקרה הצורך.

ואתא רבן גמליאל למימר — ובא רבן גמליאל להוסיף ולומר: מובלעות שביחי. סמוכות לא שביחי. (42) דוקא אנשי העירות המובלעות מצויין כאן תדיר אך לא בני העירות הסמוכות.

ואתא רבי אליעזר למימר: מובלעות נמי לא — גם בני המובלעות, אף על פי שמצויין כאן בשכיחות גבוהה, חייבים לומר כדי שלא תחלוק במדינת הים.

וכעת מבררת הגמרא את דברי חכמים השניים במשנה:

תנן — שנינו במשנה — וחכמים אומרים: אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא גט ממדינת הים והמוליך.

מכלל זה אתה למד, שתנא קמא סבר

שהמוליך גט מארץ ישראל לחוץ לארץ, לא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

והגמרא באה לבאר מחלוקתם:

מאי לאו, בהא קמיפלגי — הלא בכך הם חולקים, דמר סבר — שדעת תנא קמא כרבה, שטעם האמירה הוא לפי שאין בקיאין לשמה, והני — בני ארץ ישראל — שמהם נשלח הגט — גמירי — למדו ויודעים הם את ההלכה של "לשמה". ולפיכך, אין צריך המוליך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. ומר סבר — ודעת חכמים השניים כרבה היא, שטעם האמירה: לפי שאין עדים מצויין לקיימו הוא. ולכן הני נמי — גם בני ארץ ישראל השולחים גט לחוץ לארץ — לא שביחי אינם מצויים שם לקיימו במידה והבעל יערער. ולפיכך הצריכו חכמים אף את המוליך לומר.

ושוב דוחה הגמרא: רבה מתרין לטעמיה ורבא מתרין לטעמיה. כל אחד מהאמוראים יבאר את דעת חכמים השניים לפי טעמו הוא.

רבה מתרין לטעמיה, שבאמת כולי עלמא — גם חכמים השניים מסכימים שטעם האמירה הוא לפי שאין בקיאין לשמה. והכא — וכאן — בגזירת מוליך אטו מביא — האם גוזרים על המוליך גט, משום גזירת המביא גט [לומר "בפני נכתב"] — קמיפלגי — הם חולקים. דתנא קמא סבר לא גזרינן — אין גוזרים — מוליך אטו מביא. ורבנן בתראי — חכמים השניים — סברי כן גזרינן מוליך אטו מביא.

42. לכאורה יש להקשות, מה שייך לחלוק, האם בני העירות הסמוכות לארץ ישראל, מצויים כאן

תנן — שנינו במשנה — המביא גט ממדינה למדינה במדינת הים, צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

ומשמע מכך, הא באותה מדינה במדינת הים, ומעיר אחת לעיר אחרת, לא צריך לומר. ואף על פי שאין בקיאיין שם "לשמה"⁽⁴⁵⁾ מאחר ומכל מקום, עדים מצויין לקיימו, לא צריך.

לרבא, שהטעם הוא "לפי שאין עדים מצויין לקיימו", נחא — מובן היטב דין זה.

ורבא מתרין לטעמיה — רבא יבאר לפי טעמו — דכולי עלמא — דעת כולם שטעם האמירה, לפי שאין עדים מצויין לקיימו הוא.

אלא, שרבנן בתראי,⁽⁴³⁾ לפרושי טעמא דתנא קמא הוא דאתו — לפרש את דברי תנא קמא באו ולא לחלוק עליהם.⁽⁴⁴⁾ ולפי זה, גם לדעת תנא קמא צריך המוליך לומר בפני נכתב ובפני נחתם כמו המביא אלא שהוא נקט רק את אחד מהם לדוגמא.

הגמרא מבארת דין נוסף המובא במשנה:

אפילו מן המובלעות.

ועל זה באו חכמים אלו לחלוק ולומר, שלעולם אין השליח צריך לומר אלא מוליך ומביא ממדינת הים, שהם מקומות מרוחקים.

וראה במגיד משנה (פרק ז מהלכות גירושין הלכה ה), שכתב שהרמב"ם פסק כדעת חכמים, ומשמע מלשונו שחכמים חולקים על תנא קמא. ועיין שם בלחם משנה שהעיר מגמרא זו.

44. לכאורה יש להקשות, הרי גם רבה יכל להעמיד כן, שרבנן בתראי באו לפרש דברי תנא קמא ולא לחלוק עליהם. ומדוע העדיף להעמיד שהם חולקים בגזירת "מוליך אטו מביא"? כך שואל בספר תפארת יעקב.

ומתוך, שאם היתה האמת כן, היה על תנא קמא לומר בפירוש גם המוליך, מאחר ודין זה, [שגם המוליך יאמר], גזירת חכמים הוא.

אבל לשיטת רבא שהטעם הוא משום "אין מצויין לקיימו", אין כל צורך לפרש זאת. מאחר והכל יודעים שלפי טעם זה, אין שום חילוק בין מוליך למביא [ממדינת הים לארץ ישראל]. ומה שראו רבנן בתראי צורך לפרש זאת יותר, זהו כדי שלא נטעה בדברי תנא קמא.

45. בדברי רש"י כאן מבואר שבני חוץ לארץ

או לא. והרי ניתן לבדוק זאת?!

ומתוך בספר נחלת משה, שבאמת היתה כמות מסויימת של אנשים משם, שהיו מצויים בארץ ישראל. מה שלא היה מצוי אצל בני חוץ לארץ המרוחקים. ונחלקו תנא קמא ורבנן גמליאל, האם ניתן להגדיר מצב זה כ"מצויין לקיימו", אם לאו. לדעת תנא קמא כמות זו מספיקה להחשיב את העיירות הסמוכות, שהעדים מצויין מהם כמו בתוך ארץ ישראל עצמה. ולדעת רבנן גמליאל, כיון שאין תדירות גבוהה של אנשים העוברים משם לכאן, כמו בתוככי ארץ ישראל עצמה, אין להחשיב זאת כ"עדים מצויין לקיימו". ולכן, צריך השליח לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

43. הרשב"א מעיר שלפי דברי רבא, שרבנן בתראי באו לפרש דברי תנא קמא ולומר שאף המוליך צריך שיאמר. אם כן באו להחמיר, ומדוע נקטה המשנה בלשון: "אין צריך שיאמר אלא המוליך והמביא", אשר משמעו שבאו להקל?

ומישיב, שדבריהם של רבנן בתראי אינם מתייחסים לדברי תנא קמא. אלא לדברי רבנן גמליאל שמצריך את השליח לומר אפילו מן הסמוכות. ולדברי רבי אליעזר המצריך לומר

אך הגמרא מקשה על זה: **הא בהדיא קתני לה** — מדוע צריכים לדייק זאת ממשמעות דין אחר. והרי דין זה נכתב בפירוש בהמשך המשנה. **המביא גט בארץ ישראל אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם?** (47)

ומתרצת הגמרא: **אי מההיא** — אילו היינו לומדים זאת רק מהדיוק הוח **אמינא** — היינו אומרים — **הני מילי דיעבד** — דוקא אם כבר הביא גט ממקום למקום בארץ

אך **לרבה**, שפירש טעם האמירה "לפי שאין בקיאין לשמה", **קשיא** — קשה, מדוע ממדינה למדינה במדינת הים אין צריך לומר, והרי אינם בקיאין לשמה?

ומתרצת הגמרא: **לא תימא**, אל תדייק כפי שדייקת, **הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך**.

אלא אימא — דייק אחרת — **ממדינה למדינה בארץ ישראל, לא צריך**. (46)

מהגמוניא להגמוניא, והרי גם תנא קמא סובר זאת, שהרי בכל חוץ לארץ צריכים לומר.

ומיישב המהר"ם שיף, שבודאי נחלקו. שהרי **תנא קמא מדבר לעניין חוץ לארץ בלבד**. ולדעתו, בארץ ישראל אין צריך כלל לומר. ורבן שמעון בן גמליאל חולק וסובר שבארץ ישראל צריך לומר אפילו מהגמוניא להגמוניא, וכל שכן ממדינה למדינה.

ונמצא לפי זה, שלפי רבה מגוף המשנה מוכח שרבן שמעון בן גמליאל מדבר על ארץ ישראל. כי אם נאמר שדבריו אמורים רק בחוץ לארץ, יצא מזה שאין מחלוקת בין תנא קמא לרבן שמעון בן גמליאל.

47. אם כן, מבאר המהר"ם, חוזרת השאלה **למקומה**. לרבה ניחא, שהרי בודאי הדיוק הראשון שבאותה מדינה במדינת הים לא צריך, הוא הנכון. **ולרבה קשיא!**

וממשיך המהר"ם, שאין להקשות, מדוע הגמרא אינה מוכיחה מהסיפא של המשנה: "המביא גט בארץ ישראל אין צריך לומר" כדברי רבה. [שהרי כולם בקיאין לשמה!]. ויקשה על רבא?

כי אפשר לתרץ, שרבא יעמיד שבסיפא מדובר באותה מדינה, [בארץ ישראל], אשר בזה לדעת כולם אין צריך לומר, [כמו שכותב רש"י

אינן בקיאין "לשמה". ואילו בדבריו בסוף הסוגיא (לקמן בסוף העמוד בדיבור המתחיל: רבה אית ליה דרבא) כתב: שכל בני חוץ לארץ בקיאין, רש"י.

ואולי אפשר לתרץ בפשיטות, שכאן רש"י אינו כותב את המציאות, אלא מפרש את משמעות הדיוק בגמרא. וכוונת המקשן לדייק שבאותה מדינה במדינת הים אין צריך השליח לומר, אפילו אם האמת היתה שאין בקיאין, מאחר ועדים מצויין. וזה מסתדר היטב לשיטת רבא. אך אין הוא בא לומר שבאמת בני חוץ לארץ אינן בקיאין.

אבל רש"י בסוף הסוגיא מדבר לפי האמת, שרבא אינו סובר את הטעם של רבה, ולכן במקום שמצויין שיירות, אין להצריך את השליח לומר מסיבה אחרת. ולחשש ה"לשמה" אין לחשוש, מאחר והאמת היא שכולם בקיאין!

46. כלומר, דוקא מארץ ישראל לחוץ לארץ, או מחוץ לארץ לארץ ישראל נתקנה התקנה לומר. אבל בתוך ארץ ישראל עצמה לא נתקנה כלל!

אלא, שלפי זה יש לשאול, לפי מה שהגמרא מיישבת את עתה את לשון המשנה כרבה, שהטעם הוא משום "לשמה". ולפיכך, בחוץ לארץ צריך לומר בכל מקום. אם כן צריך להבין מה נחלק רבן שמעון בן גמליאל ואמר "אפילו

אך לרבא, שהטעם הוא לפי שאין עדים מצויין לקימו, קשיא! שהרי גם ממדינה למדינה בארץ ישראל אין שיירות מצויות, ומדוע לא צריך לומר?

ומתרצת הגמרא: לא תימא — אל תדייק כפי שדייקת — שממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך. אלא אימא — דייק אחרת — הא משמע מכך שהמביא גט — באותה מדינה במדינת הים לא צריך.

אך הגמרא מדייקת, ומקשה:

משמע מדברין — אבל המביא הגט ממדינה למדינה בארץ ישראל, מאי — מה הדין? ודאי — צריך! אם כן יקשה: ליתני — שהתנא ישנה בסתמא: המביא ממדינה

ישראל בלי שנכתב בפניו, אין השליחות נפטלת בגלל זה.⁽⁴⁸⁾ אבל להביא לכתחילה לא נתיר לו להיות שליח, אלא אם כן ראה את כתיבת הגט. קא משמע לן — לכן השמיענו בפרוש בסיפא, שבארץ ישראל מותר אף לכתחילה, להביא גט ממקום למקום, אף אם לא ראה הכתיבה.

אך יש המדייקים הפוך מלשון המשנה:

ואיכא דמותיב לה הכי — יש אמורא המדייק מלשון המשנה כרבה ומקשה על רבא.⁽⁴⁹⁾ דוקא המביא גט ממדינה למדינה במדינת היום צריך לומר. משמע מכך — הא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך לומר. אם כן, לרבה שטעם האמירה משום שאין בקיאיין לשמה, ניהא — מובן היטב, שהרי בארץ ישראל כולם בקיאיין לשמה.

בהמשך, דיבור המתחיל: ואיכא דמותיב]. וראה הערה (מה).

48. מלשון רש"י משמע, שהאופן של לכתחילה הוא, שאם לא ראה השליח את כתיבת הגט, לא נניח לו להיות שליח על גט זה. ולכן פירש שבדיעבד אין אנו פוסלים את השליחות.

אמנם, מדקדק המנחת יהודה, בדיבור שלאחר מכן, (דיבור המתחיל: אבל לכתחילה), כותב רש"י, שהאופן של הלכתחילה הוא, שנורה לשליח לעמוד בשעת הכתיבה. ומשמע מזה, שבדיעבד אם לא עמד, יכול שליח זה אפילו לכתחילה להיות שליח על הגט. והרי זה סותר למשמעות מהדיבור הקודם.

וכתב שם שצריך ביאור כיצד לישוב שני דיבורי רש"י אלו.

49. רש"י (בדיבור המתחיל: ואיכא דמותיב הכי) מבאר שנוח היה למקשן לשאול מהדיוק של

הרישא ולא מהסיפא, האומרת בפירוש שהמביא גט בארץ ישראל אינו צריך — משמע אפילו ממדינה למדינה בארץ ישראל. משום שבסיפא אינו מפורש שמדובר אפילו על המביא ממדינה למדינה, אלא המשנה שונה בסתמות שבארץ ישראל צריך. מה שאין כן מהדיוק של הרישא, ניתן ללמוד כהבנת המקשן שממדינה למדינה בארץ ישראל אין צריך לומר.

וממשיך רש"י ומבאר, שאף שלפי פירוש זה בסיפא, ניתן יהיה לדייק ולהקשות, שמשמע מזה שבמדינת הים אפילו באותה מדינה צריך לומר. וזה בודאי יהיו סיוע גדול לרבה [שהרי ברור שבאותה מדינה שיירות מצויות]. אם כן מדוע באמת לא הוכיחה הגמרא מהסיפא?

על כך מתרץ רש"י שסוף סוף ניתן להקשות רק מכח דיוק, אם כן עדיף כבר לדייק מהרישא! אשר ממנה משמע בפירוש שממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך. וראה רשב"א.

ואמר על כך רבי יצחק: עיר אחת גדולה היתה בארץ ישראל ועססיות שמה. והיו בה שתי הגמוניות שהיו ההגמונים מקפידין זה על זה, שלא יעברו בני הגמוניא זו להגמוניא זו. לפיכך, הוצרכו המביאים גט מהגמוניא להגמוניא לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

ומוכיחה הגמרא: לשיטת רבא, שהטעם לפי שאין עדים מצויין לקיימו, ניהא — מובן היטב, מודע אף המביא מהגמוניא להגמוניא צריך לומר. שהרי אין מניחים לאנשים לעבור מאחת לחבירתה!

אך לרבה קשיא, שהרי שתי ההגמוניות בארץ ישראל הן ובקיאין בהן לשמה. ומדוע בכל זאת הצריכו את השליח לומר. אלא בודא מוכח כטעמו של רבא!

ומיישבת הגמרא: אכן רבה⁽⁵¹⁾ אית ליה דרבא — הריהו מסכים לטעמו של רבא, שממדינה למדינה בארץ ישראל במקום שמקפידים ואין עדים מצויין, צריך השליח לומר.

אבל רבא אינו מודה לטעמו של רבה. ולכן, במקום שמצויין עדים אין חוששים שמא לא כתבוהו "לשמה", משום שכולם בקיאין הם.

ולפי זה שואלת הגמרא: אלא, מעתה

אחת למדינה אחרת סתם, בלא שיפרט בארץ ישראל או בחוץ לארץ, ואנו נדע שבשניהם הדין שוה שצריך? (50)

ודוחה הגמרא: לעולם אימא לך ממדינה למדינה בארץ ישראל נמי — גם — לא צריך, וכמו שדייקת קודם. ואף על פי כן לא קשה על רבא, כיון דאיכא — שמצויים — עולי רגלים, לכן מישכח שכיחי — מצויים עדים לקיימו.

ומקשה הגמרא: תינח — הנחה זו מתיישבת רק — בזמן שבת המקדש קיים, שאז מצויים עולי רגלים. אך בזמן שאין בית המקדש קיים, מאי איכא למימר — מה תוכל להשיב?

ומתרצת הגמרא: כיון דאיכא — שיש — בתו דינין שקבועין בעיירות. כתקנת עזרא הסופר שידונו בימי שני וחמישי, מישכח שכיחי — מצויות תמיד שיירות ההולכות לדון במקום הועד.

הגמרא מביאה דין נוסף מהמשנה:

תנן — במשנתנו — רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפילו המביא גט מהגמוניא להגמוניא צריך שיאמר.

ומתוך, שגם לפי רבא צריך התנא להשמיענו את דינה של ארץ ישראל בשתי בבות. באחת ילמדנו את דין הלכתחילה, ובשניה את דין הדיעבד.

51. הראשונים מתחבטים בשאלה האם רבה מודה לגמרי לטעמו של רבא, ואף חושש הוא לאחלופי כמוהו. או שמודה הוא רק לטעם של

50. אלא מוכח, שבארץ ישראל גם ממדינה למדינה לא צריך.

ומדקדק מהרש"א, מדוע אין המשנה שונה בסתמות שהמביא ממדינה למדינה צריך. ומזה מדוייק שבאותה מדינה אין צריך. ואז נוכל להבין שמה שכתוב בסיפא שבארץ ישראל אין צריך, בהכרח הכוונה גם ממדינה למדינה. שהרי באותה מדינה גם במדינת הים אין צריך, כאמור.

שתירצת שרבה מודה לרבא, מאי בינייהו — מהם המקרים בהם יהיה הבדל ביניהם? הרי לפי שני תירוצי הגמרא האחרונים⁽⁵²⁾ לא יהיה הבדל במביא גט ממדינה למדינה בארץ ישראל. כי לפי התירוץ שמצויים עולי רגלים, גם רבא לא יצריך יותר לומר. ולפי התירוץ שרבה מודה לרבא במקום שמקפידים, אם כן לפי שניהם צריך לומר.

ומתרצת הגמרא: ודאי שההבדל השני כמו שאמרה הגמרא לעיל [בדף ב עמוד ב], אינו קיים עוד לפי תירוץ זה. אך איכא בינייהו — עדיין נשארים שני הבדלים. ההבדל הראשון: דאיתוהו בי תרי — שהביאו את הגט שני שלוחים. אי נמי — או גם — ההבדל השני יתכן בכגון ששלחו את הגט ממקום למקום באותה מדינה במדינת הים. בשני מקרים אלו, לדעת רבה צריך השליח

לומר בפני נכתב ובפני נחתם. ולדעת רבא אין צריך.

תנן — שנינו במשנה [בדף ט עמוד א]: המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר: "בפני נכתב ובפני נחתם". אם יש עליו [על הגט] עדים חתומים, יתקיים הגט בחותמו — על ידי שיבואו אנשים המכירים את החתימות — והגט כשר.

והוינן בה — הגמרא שם דנה את פירוש המשנה:

מאי — מה הפירוש — ואינו יכול לומר?

אילימא — אם נאמר שהשליח — הרש ה-א [שאינו שומע ואינו מדבר] — אי אפשר לומר כך! היות וכי הרש בר איתויי גיטא הוא — האם הוא בר הבאת גט? והתנן

"לשמה".

וכן הוכיח מעוד כמה מקומות, אשר בכלם משמע שאפילו במקום ששייך רק הטעם של "קיום" מצריך רבא לומר משום איחלופי. ומכל מקום, הביא רבינו קרשקש גם את שיטת התוספות והרשב"א. וכתב על דבריהם: "וגם זה נכון".

52. רש"י מפרש ששאלת הגמרא מוסבת על שני התירוצים, "עולי רגלים" ו"קפדי". ואולם דעת הרמב"ן והר"ן שאין צורך לפרש כן. שהרי לפי התירוץ הראשון שמצויים עולי רגלים ולכן לא צריך לומר. מכל מקום בין אותם מקומות שקיים מצב "חירום", כגון מהגמוניא להגמוניא, לפי רבא ודאי צריך! ולפי רבה אין צריך.

אבל עתה, לאחר שרבה מודה לרבא, אם כן כל מקום שאין מצויין עדים גם רבה מודה שצריך. ולכן שואלת הגמרא מאי בינייהו?

"אין עדים מצויין", אבל לאיחלופי אינו חושש. וראה בתוספות (דיבור המתחיל: רבה), שפשוט להם שרבה אינו חושש לאיחלופי, וכמו שהגמרא הסבירה לעיל (בדף ג עמוד א), משום שלדעתו "ידענו" אינו מועיל. וכן דעת הרשב"א להלן [דף ה עמוד א דיבור המתחיל: הא דאמר]. אכן בחידושי רבינו קרשקש (בסוף הריטב"א), כתב שרבה הודה לגמרי לרבא כהלכתיה וכטעמיה. ואפילו במקום שאין משום "לשמה", כגון ממדינה במדינת הים לאחר שכבר למדו שם את ההלכה, צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם". ואין די לרבה, באמירת "בפני נחתם" לחוד, שהרי יש לחשוש שיבואו להחליף בקיום שטרות, כמו שאמר רבא.

ועיין שם שכתב שכן משמע מדינו של רבן שמעון בן גמליאל המצריך לומר אפילו מהגמוניא להגמוניא בארץ ישראל. והטעם לזה הוא משום "קיום", שהרי כולם בקיאים